

Nödåren 1867 – 1869. De senaste eller sista stora svågåren i Sverige? Ett 150-årsminne, 2017 – 2019.

1. Bakgrund

Genom mänsklighetens historia har vi haft såväl goda som dåliga år. Flera gånger har tidigare generationer drabbats av missväxt – förutom av krig - med svält och stora umbäranden. I äldre tider var brukningsmetoderna – alltsedan medeltiden - ganska traditionella och avkastningen i jordbruket var låg. Undan för undan bröts ny åker på tidigare ängsmark och i byarnas utmarker genom svedjebruk, mossodling m m. Goda skördeår kunde födan vara riklig men när missväxten slog till måste människorna bokstavligen äta maskros och tussilago. Under sådana kristider var man också tvungen att dryga ut den lilla mjölmängden med barkmjöl. Vissa år kunde skörden mer eller mindre utebli på grund av sen frost på våren eller försommaren, tidig frost på eftersommaren eller hösten, för lite eller för mycket regn etc. Vid flera nödår i följd förekom det att utsatta människor svält ihjäl.

Den sista svåra missväxten i Europa, som framförallt drabbade Sverige och Finland, inträffade åren 1867 – 1869. Första året drabbades främst de norra delarna av Sverige och Finland. Året har därför där kallats både *Storsvågåret* och *Lavåret* eftersom många fick leva på barkbröd och gröt gjord på lavar. Därför insamlades och skickades bl a spannmål som nödhjälp från andra delar av Sverige, däribland från flera smålandssocknar, till övre Norrland detta år. När sedan södra Sverige och smålandssocknarna själva drabbades året efter, 1868, hade de inga större reserver att ta till. Nöden och svälten blev därför på en gång svår även här.

2. Min personliga koppling

Min mormor, Hanna Karlsdotter var född den 24 oktober nödåret 1868 i Krummamålen, ett torp under Stibbetorp medan min morfar, Karl-Oskar Karlsson, var född tre år tidigare, den 14 september 1865, i Fröneskravs Jakobsgård. Mormors äldste bror, Josef T Karlsson, senare: Sandin, var född den 22 december 1866, också i Krummamålen, och var således i späda ålder under nödåren.

En av morfars yngre bröder, Johan A Karlsson, var född den 9 september 1867 och levde därför sina späda år under nödåren. Trots det blev han 92 år gammal, innan han dog den 21 januari 1960. I barnaskaran fanns också den äldsta system, Hilda C Karlsdotter, född den 14 december 1863, som hade tidiga minnen från åren 1868-69. Även hon blev gammal, 87 år, innan hon dog den 10 juli 1951.

Mina morföräldrar har jag inga minnen av men däremot från Hilda och framförallt Johan, eftersom de på ålderns höst bodde på torpet Sandslätt, Gullaskröv, innan de båda slutade sina dagar på Ålderdomshemmet i Hälleberga. Vid olika tillfällen förekom det, att de talade om de ”svåra åren” och/eller ”torrsommaren” 1868 med missväxten. Därför har det fallit sig naturligt för mig, att i arkiven ta reda på mera om dessa ”svåra” år.

3. Tidigare nödår

Tidigare under 1800-talet hade vi haft missväxt och hungersnöd vid flera tillfällen. Åren 1826, 1832, 1837-1838, 1845 och 1852 är kända. Ännu värre hade det varit under 1700-talet med såväl krig som missväxt och hungersnöd. Förutom att det *Stora nordiska kriget* pågick från år 1700 till 1721 drabbades hela landet av missväxt 1708 – 1709. Dessutom fick vi den svåra pesten mellan åren 1710 och 1712. År 1725 blev det sedan åter igen missväxt. Boskapen

och människorna svalt, trots att man blandade bark och rötter i brödet. Åren 1771 – 1773 var det svår missväxt och hungersnöd i landet och cirka 100 000 människor dog. Åren 1783 – 1784 var det dags igen. Av de rapporter, som strömmade in till Tabellverket (föregångare till dagens Statistiska Centralbyrån, SCB), framgår, att snön låg kvar långt in i juni. Det var stora svårigheter att komma fram på vägarna med hästanspända vagnar. Isarna var uppluckrade och sköra. Hö och säd tog slut liksom kålrötterna (potatisen fick sitt genombrott först en bit in på 1800-talet). En stor del av kreatur och höns var slaktade och uppätta. Människorna var utmättrade och sjuka och många dog. På sina ställen lär man som sista utväg ha rivit ner halmtaken och blandat denna halm i brödet.

Det var tydligen svår spannmålsbrist efter nödåret 1852, vilket framgår av återbetalningsreversal i Länsstyrelsens arkiv från flera socknar, bl a Helleberga. Detta lyder:

”Uti Kronobergs läns Lantränteri levereras 166 Riksdaler 33 sk. Banco utgörande en tredjedel av det undsättningslån, 500 Riksdaler Banco, som Helleberga församling fått emottaga till inköp av spannmål sistlidet år 1853”.

Åslahult den 27 oktober 1854.

Peter Olsson

4. Nödårsperioden 1867 – 1869

4.1 Dödsfall respektive utvandring till N. Amerika

När det gäller antalet dödsfall är det en påtaglig ökning år 1868 medan antalet utvandrade till N. Amerika tog ordentlig fart både år 1868 och 1869, enligt nedanstående sammanställning.

<u>År</u>	<u>Dödsfall</u>	<u>Utvandring till N. Amerika</u>
1866	31	0
1867	28	0
1868	44	9
1869	30	11
1870	24	5

Emigrationen avtog sedan till 2 personer år 1871 och 3 personer år 1872.

4.2 Hällebergaprotokollen berättar

Med början i kommunalstämmans protokoll den 20 mars 1867 framgår det, att fattigkassans inkomster, 629 Riksdaler, och utgifter, 611 Riksdaler, balanserar väl och att det även finns en förhållandevis stor ”buffert” i form av en fond, 610 Riksdaler, vilken ger 5 % ränta eller 30 ½ Riksdaler i inkomst.

En första information, om missväxten på nästan alla födoämnen i ”de norrländska länen”, nådde Hälleberga i oktober 1867, framgår det av kommunalstämmans protokoll den 6 oktober. Därför blev det bestämt, att en frivillig kollekt skulle upptagas söndagen den 20 oktober. Även understöd i annan form än kontanter, t ex spannmål, var välkommet.

I ett protokoll den 1 april 1868 konstateras, att fattigkassans utgifter överstigit inkomsterna och att det uppkommit en spannmålsbrist, 22 kubikfot och 1 kanna stor. I protokollet från kommunalstämman den 26 juli 1868 konstateras: ”I anledning av, dels sjukdom och dödsfall, dels den dyra tiden på spannmålen för den fattige, har gjort att flera än vanligt nödgats anlita fattigvården om understöd, varför dess utdebiterade fattigsäd är otillräcklig för de nödvändigaste behoven för året, så var sockenmännen sammankallade för att överlägga och besluta om bristens fyllande och beslutades, att istället för att nu tillgripa Kassans tillgångar,

så får bristen fyllas av nästa års tillgångar genom att upptaga i förskott, där sådant låter sig göra.”

I början av september 1868 kommer en begäran från Länsstyrelsen, att uppskatta årsväxten av säd, rotfrukter och fodertillgången samt vad som fordras i form av spannmål för att fylla behoven till nästa års skörd. Man konstaterade, att det på de flesta hemman var total missväxt av såväl spannmål som rotfrukter. Det var knappt, att man fått utsädet åter. Till brödfödan behövs allt till hela socknens befolkning innan nästa års skörd. Behovet beräknades till cirka 3 000 tunnor till cirka 1 600 personer. Vad gällde kreaturen har det blivit missväxt på såväl halm som hövall och äng. På madslåttern dock måttlig skörd. Därför måste kreaturen i stor mängd avyttras eller – i brist på köpare – nedslaktas. Stor foderbrist kan troligen inte ändå undvikas. Möjligheten att skaffa arbetsförtjänst åt en stor mängd arbetslösa personer, av båda könen, är mycket liten, eftersom ganska få (utom Orrefors bruk) kan leja eller låta verkställa något betydande arbete i brist på medel till betalning, när nu så mycket spannmål måste köpas in. Så om man inte kan få någon undsättning eller fördelaktiga lån, med längre återbetalningsvillkor, kan erhållas, så emotser vi här inget annat än stort elände. Som följd av detta uttalades allmänt, den allvarliga önskan, att det riksfördärliga bier-, öl- och brännvinsbränningen, måste förbjudas och för alltid inskränkas.

Senare under september konstaterar man, att det blir omöjligt, att skaffa pengar till de stora spannmålsinköpen, beräknat till cirka 3 000 tunnor, eftersom den största delen av socknens medlemmar är fattiga. I synnerhet gäller detta arrendatorerna under Orrefors bruk samt torpare och backstugesittare, som är många och nästan saknar tillgångar förutom att stor arbetslöshet råder. För att hjälpa upp situationen beslutade man sig för, att via Länsstyrelsen till Regeringen anhålla om, dels 6 000 riksdaler som lån, dels 2 000 riksdaler utan återbetalningsskyldighet till de många medellösa understöd, allt på de villkor som kommer att föreskrivas.

På en stämman i november 1868 konstaterar man, att den dyra tiden och brist på arbetsförtjänster har inneburit, att vare sig den utdebiterade säden eller pengarna har räckt till utan att en stor brist har uppkommit. Nu förutses också samma situation till nästa år och dessutom, att inte heller givarna själva har vare sig säd eller pengar till sina egna behov. Även om man insåg, att det var otillräckligt beslutade man, att för löpande året utdebitera och uppbära – i likhet med de föregående åren – en kanna korn och sex öre i pengar av varje skattskyldig påförd fyrk, utan avseende på beskattningsföremålen, samt 50 öre per man och 25 öre per kvinna som erlägger mantalspenning.

Från Kronobergs läns landstings nödårskommitté hade kommunalstämman fått besked, att man skulle ta upp lån, som skulle återbetalas under 5 år med 1/5 varje år. Stämman beslutade därför att begära så stort undsättningslån som är möjligt eller 1 500 riksdaler riksmünt, varvid samtliga röstberättigade medlemmar i Hälleberga kommun även förband sig, att ”en för alla och alla för en” ansvara för återbetalning av såväl lånebeloppet som där på belöpande ränta.

För att bereda arbetsförtjänst, åt den fattigare delen bland kvinnorna, beslutades vid kommunalstämman den 15 december 1868, att – i den mån Brandstodskassaräntan hinner inkomma för året – lovade handlanden, herr C. R. Barck, att uppköpa hår eller andra tjänliga material till spånad, som mottages av nämndens ledamöter, för att var och en i sin gränd utlämna i första hand till de som åtnjuter fattigunderstöd och i andra hand till andra arbetslösa personer. För godkänt spånadsarbete betalas, allt efter som arbetet görs, från 6 till 10 öre per skålpund och för annan spånad eller annat arbete efter vanligt pris till de fattighjon som

förmår. För de som inte vill mottaga spånadsarbete eller är oärliga, görs avdrag på understödet av fattigvårdsmedlen. Det spunna och färdiga godset förvaras av ledamöterna, tills särskilt beslut om dess användande blir fattat. Därefter återbetalas de använda medlen till Brandstodskassan.

Beroende på den svåra och allt mer påträngande hungersnöden och till följd av Landshövdingeämbetets utlåtande, beslöt man den 3 februari 1869, att bilda en nödhjälpskommitté. Till denna valdes ”Herr pastor Krook, som ordförande, samt till ledamöter Herrarna Bruksförvaltaren R. U. Queckfeldt, Handlanden C. R. Barck, Handlanden C. P. Chander?, kyrkovärdarna Petter Olsson i Åslahult och Jonas Jonsson i Riveberg.” Vid nästa stämma i februari protesterade dock pastor Krook mot att han valts till detta ordförandeuppdrag, ”av det skäl att han av sitt ämbete är hindrad nämnda uppdrag fullgöra.” Detta godkändes. Istället valdes Queckfeldt till ordförande.

Vid stämman den 25 mars 1869 meddelades, att revisorerna granskat och godkänt Fattigkassans inkomster, inklusive fondmedel, 1 275 riksdaler samt utgifter 1 075 riksdaler, så att behållningen nu utgjorde 200 riksdaler. (Detta låter helt otroligt med hänsyn till missväxten och hungersnöden! Min anm.)

Vid samma tillfälle beslöt man, för att skaffa arbetsförtjänst åt fattiga och arbetslösa, att odlingsarbete skall verkställas för de pengar man fått från staten utan återbetalningsskyldighet (=bidrag). Till detta belopp skulle församlingen tillskjuta två tredjedelar, likaledes till odlingsarbete. Beträffande undsättningslånet beslöt man om gemensamt ansvar för återbetalning med en tredjedel under vardera åren 1871, 1872 och 1873. Vidare beslöt man, att anhålla om 1 000 riksdaler till låns av det belopp som anvisats från Smålands Enskilda Bank samt att kommunens medlemmar gemensamt ansvarar för dess återbetalning.

Med anledning av det allt mera tilltagande bettlande eller tiggande, som utsocknesbor utövar, inom Hälleberga, beslutades, att man skulle förfara enligt lag i detta avseende och underrätta gränsnära kommuner om detta. Samtidigt skulle Hälleberga sockens fattiga tillsägas, att inte överskrida sin sockens gränser i detta avseende. Slutligen beslutades vid detta tillfälle, att det tidigare avhandlade lånet, 1 500 riksdaler, skulle kvitteras och uppbäras av R. U. Queckfeldt mot att skuldförbindelsen underskrevs av Petter Olsson i Åslahult och ordföranden Johan Pettersson i Hetalåga.

När det så gällde användandet av lånepengarna blev det efter flerfaldiga överläggningar beslutat, att 150 riksdaler skulle användas till anläggning av en stenmur vid odlingen, som nödhjälpskommittén verkställt på Hälleberga Stom. Återstoden av detta lån jämte övriga lån skulle delas lika efter huvudtal mellan dem som ville bli delaktiga och avlämnat godkänd borgen för dess betalning. Utöver detta lovade ”Herr Bruksförvaltaren R. U. Queckfeldt, att försöka upplåna pengar för kommunens räkning mot gemensamt ansvar.

I maj 1869 har kommunen tilldelats ytterligare 2 000 riksdaler i ett räntefritt lån, vilket skall återbetalas 1872, 1873 och 1874. Den ekonomiska bristsituationen belyses också i ett protokoll den 27 juni samma år när man begär anstånd med att betala 300 riksdaler för en i Hälleberga mantalsskriven piga, som fått föda och vård för sitt flickebarn på Allmänna Barnhusinrättningen i Stockholm. Som skäl för begärt anstånd angavs: ”då alla tillgångar blivit medtagna till anskaffande av Bröd.”

I september 1869 avhandlas den beklagansvärda uppoffring som de fattigas barn erhålla och det sedefördärv de inövar genom sitt oupphörliga kringstrykande och tiggande. Man diskuterade då, om man inte kan fördela de fattigas barn sig emellan och beslutar så, att de föräldrar, som inte tilltror sig kunna försörja sina barn själva, får anmäla detta till kommunstyrelsen. Kommunalstämman uppdrog sedan åt denna att pröva förhållandet och utackordera så många barn den finner skäligen av dem som fyllt 12 år. Här behandlas avgiften till Allmänna Barnhuset igen, varpå man beslutar om en särskild utdebitering och uppörd av 7 öre per fyrk.

Vid stämman den 8 november 1869 hade ordföranden Johan Pettersson gjort en förteckning på en hel sida över alla barn och fosterföräldrar samt ersättningen för ett års tid från 1 november. En vanlig årsersättning per barn varierade mellan 5 - 30 riksdaler.

Vid stämman den 30 december 1869 beslutades om grödan som växt på den av församlingen odlade åkern vid Hälleberga. Om Carl Johansson därstädes avtröskar havren så får han behålla halmen för arbetet och höfordret som kunnat bliva på nämnda odling, om den inte varit odlad. Havren och potatisen skulle användas till de fattigas behov. Slutligen beslöt man, att de 246 riksdaler som återsänts från Allmänna Barnhuset skulle användas för socknens räkning och redovisas i kommunalräkenskaperna.

I protokoll den 30 mars 1870 framgår bl a, att R. U. Queckfeldt skänkt 100 riksdaler till fattigkassan. Den 31 maj redovisade Nödhjälpskommittén en behållning av 442 riksdaler 82 öre av skänkta pengar, varav 200 riksdaler var utlånade. Resten skulle användas till fattiga barns underhåll i skolorna. Nöden bestod även 1870 och väntades bestå framöver, för vid stämman den 17 juli beslutades, att de fattiga barnen skulle fortsatt utackorderas efter samma villkor för nästa år som för innevarande år.

4.3 Handlingarna i Länsstyrelsens arkiv berättar

I Vadstena landsarkiv förvaras bl a Länsstyrelsens i Kronobergs län arkiv för, dels Landskontoret, dels Landskansliet. Här har jag gått igenom Landskansliets år 1868 inkomna skrivelser från Kungl. Maj:t och Kollegierna, DI 122 samt Landskontorets handlingar, HIV 1, rörande 1869 års Nödhjälpskommitté.

”Till Hälleberga sockens Nödhjelps-Kommitté översändes härjämte av influtna gåvomedel Tvåhundra rdr rmt, att användas till beredande av arbetsförtjänst åt nödlidande inom kommunen på sätt länskommitténs brev denna dag närmare föreskriver. Växjö den 16 mars 1869.

Namnteckning

Ovanstående Tvåhundra riksdaler riksmünt kvitteras, under förbindelse att i avseende på medlens användande och redovisande iakttaga vad i ovannämnda brev finns föreskrivet.

Hälleberga den 27 mars 1869

Å Hälleberga kommuns Nödhjelps-Kommittés vägnar:

R. U. Queckfeldt

Ordförande

Den 17 februari kvitterades 200 rdr rmt.

Den 7 mars 1869 har ytterligare 100 rdr rmt kvitterats av Queckfeldt, Peter Olsson i Åslahult, C R Bark och Jonas Jonsson i Riveberg.

I april 1869 fick man ytterligare 300 rdr rmt, vilka också kvitterats av Queckfeldt.

I ett den 24 April 1869 daterat papper har antecknats: Utlämnat Soppmjöl till bl a

Baron Taube 2 ½ Centner Rmt 45,30

Bruksförv. Queckfeldt 1 Centner 18,12

På en annan ”kapprock” innehållande kvittenser finns förtecknat utlämnat Soppmjöl till flera kommuner bl a

Helleberga 60 centner enligt fullmakt från Queckfeldt till Otto Hammargren, Flygsfors. (1 centner = 100 skålpund; 1 skålpund = ca 425 gram, d v s totalt ca 2 550 kg. Min anm.)

Till Nödhjälpen inkom spannmål från olika svenska städer. I dessa städer hade också insamlats olika livsmedel: risgryn, råg, havre, korn, blandsäd, mjöl, potatis, ostar, fläsk, kaffe och sill.

Vid ett annat tillfälle fick Hälleberga soppmjöl 4 x 16 = 64 centner (ca 2 720 kg. Min anm.)

En odaterad förteckning upptar bl a ”Helleberga 1600” (= folkmängd) ”64 centner”, men avrundat vid utlämning 16/7 till 60.

I Länsstyrelsens allmänna kungörelse nr 12 år 1869 finns bl a att läsa: ”Det s k Soppmjölet kan rekvireras hos handelsbolaget Joh. Lundström och Comp. No 12, Skeppsbron i Stockholm, ävensom hos herr handlanden Frans Forsberg i Wexiö, som benäget åtagit sig att utan ersättning ombesörja sådan rekvisition. Priset på detta soppmjöl, som består av ärtmjöl med tillsats av ostmjöl, salt och kryddor, är i Stockholm 20 rdr centnern, om det tages i små säckar; och vid rekvisition av minst 2 centner erhålles emballaget fritt. Frakten från Stockholm till Växjö är 75 öre för en centner.

Till ¼ kanna (= ca 6,5 dl) vatten användes 1/10 skålpund soppmjöl, varav med tillsats av potatis eller rötter blir en hälsosam och välsmakande soppa, som jämväl är särdeles billig, enär av varje centner soppmjöl beredes 1 000 portioner soppa, vardera om ¼ kanna, därtill soppmjölet – enligt ovanstående – kan erhållas för mindre än 2 öre portionen.

I avseende å soppans tillredning bör iakttagas, att, sedan vattnet uppkokt, soppmjölet invispas samt potatis eller rötter tillsätts.”

Förutom från flera svenska städer och landsförsamlingar kom även insamlade gåvor från bl a Christiania (=Oslo), Trondheim och Bergen.

Redovisning av i mars och april upphandlat och utlämnat soppmjöl 60 centner á 100 skålpund. Av dessa har till Helleberga lämnats 0,60.

Under augusti – oktober inkom gåvor från olika håll, 1 394 rdr rmt har Helleberga fått 45 medan t ex Älghult och Algutsboda fick 100 rdr vardera.

I Stockholm insamlades under januari – juli 1869 40 873 Rdr.

Av ett bihang till Post- och Inrikes Tidningar Lör 15 Januari 1870 finns en redogörelse för insamlade och utgivna medel och varor – en helsida! Av dessa pengar och varor har Helleberga fått: 1 195 rdr och för gåvomedel inköpt soppmjöl 0,60 centner. Av de erhållna varorna, risgryn, spannmål, mjöl, potatis, ostar m m har Helleberga inte fått något, vilket

däremot Algutsboda och Älgult fått i form av spannmål och mjöl. Sammanställning av kontantgåvorna till Hälleberga:

<u>Datum</u>	<u>Belopp, rdr</u>
Februari, 8	200,-
” , 27	100,-
Mars, 16	200,-
April, 24	300,-
Juni, 7	200,-
Juli, 21	150,-
Augusti, 28	45,-
Summa	1 195,-

Det framgick av materialet, att nödhjälpskommitténs insamlade medel år 1869 berodde på 1868 års missväxt.

Borgensförbindelser

Dessa finns i en kapprock. Av Älgults framgång, att möjligheten till räntefria lån har givits i ett Kungl. Brev den 26 Februari 1869 och vidareförts i Länsstyrelsens allmänna kungörelser den 22 mars.

Från Hälleberga har två utdrag kommit in. Ett mera kortfattat, ett utförligare. Det senare återges nedan:

”Utdrag ur Protokollet hållet vid ordinarie kommunalstämma med Helleberga kommun i Helleberga stam den 25 te mars 1869.

§ 5. För att skaffa arbetsförtjänst åt fattiga och arbetslösa personer inom kommunen beslutades, att odlingsarbete skall verkställas för de penningar som från staten bekommes utan återbetalningsskyldighet, och att församlingen sammanskjuter två tredjedelar mot nämnde penningbelopp likaledes till odlingsarbete. Samt att vad undsättningslånet beträffar, som från staten erhålles går sockenmännen i gemensamt ansvar för dess återgåldande med en tredjedel vid vardera av de uppbördsstämmor som hållas under åren 1871, 1872 och 1873.

§ 8. Församlingen uppdrog åt Wälborne Herr Bruksförvaltaren R U Queckfeldt på Orrefors, att uppbära den andel av undsättningslånet som blivit denna kommun beviljad av statsmedlen.

År och dag som ovan.

Johan Pettersson i Hetalåga

Justerat den 28 de mars 1869 betygar,

Petter Olsson i Åslahult, Johan Jonsson i Fröneskrub Södergård

Uppläst från Helleberga Predikstol den 29de mars 1869 betygar,

J M Krook

Hetalåga den 30 mars 1869

Rätt utdragit betygar,

Johan Pettersson ordförande i kommunalstyrelsen”

Inget belopp har angivits. Nederst på utdraget har Länsstyrelsen antecknat: ”reversen återlämnad”. På andra socknars handlingar har lånebeloppet angivits. Totalt lånade socknarna inom Kronobergs län 78 000 Rdr.

Den 26 april 1869 kom en länskungörelse, baserad på ett Kungl. Brev den 20 april, vari ett lånebelopp på 150 000 rdr skulle fördelas med återbetalning av 1/3 respektive år 1872, 1873 och 1874.

Ny kommunalstämma i Helleberga på Helleberga stom den 7 de Maj 1869. Enligt länskungörelsen den 26 april hade Helleberga tilldelats 2 000 Rdr av det räntefria undsättningslånet. Nu iklädde sig sockenmännen gemensamt ansvar för återgåldandet med 1/3 vid vardera av de uppbördsstämmor, som hålles åren 1872, 1873 och 1874. Till att utgiva och underskriva förbindelsen utsågs ordf. Johan Pettersson i Hetalåga och Johannes Gustaf Pettersson i Stibbetorp, vice ordf., samt kyrkovärden Jonas Jonsson i Riveberg. Till att lyfta och kvittera lånesumman valdes välborne, herr Bruksförvaltaren R U Queckfeldt på Orrefors.

Protokollet justerat av Jonas Jonsson i Riveberg och Leander Andersson i Åslahult.

Ansvarsförbindelsen har i undertecknat skick bifogats protokollsutdraget.

Nederst har Länsstyrelsen antecknat ”2 000 rdr utb.”